

การศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติและการรับรู้ด้านการขอรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ของบุคลากรคณะ
มนุษยศาสตร์

An Analytical Study of Attitudes and Perceptions Regarding Research Ethics Approval
in Human Studies Among Humanities Faculty Personnel

พรภุทชรี โพธิ์ทอง¹, ณัฐพร ไข่มุกข์² และ มณีนุช ประภรรษวัต³

E-mail : Phonputcharip@nu.ac.th

E-mail : nattapornka@nu.ac.th

E-mail : maneenuchp@nu.ac.th

สังกัด คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และเสนอแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์ เป็นการศึกษาแบบไม่แทรกแซง ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มประชากร คือ บุคลากรคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 188 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง 75 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมแล้วนักวิจัยมีทัศนคติเชิงบวกในระดับ “มาก” ($\bar{x} = 3.99$, $SD = 0.92$) โดยเฉพาะด้านความรู้/ความเชื่อ มีค่าคะแนนสูงที่สุด ($\bar{x} = 4.36$, $SD = 0.80$) ขณะที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจยื่นขอรับรองจริยธรรมคือ บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย ($\bar{x} = 4.08$, $SD = 0.90$) ซึ่งสะท้อนถึงแรงสนับสนุนจากองค์กร เพื่อนร่วมงาน และความคาดหวังจากแหล่งทุน ในส่วนของข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มองว่ากระบวนการและเอกสารยังมีความซับซ้อนและใช้เวลานาน ควรลดความซับซ้อนของเอกสาร พัฒนาระบบการยื่นคำขอให้ใช้งานสะดวกยิ่งขึ้น และออกแบบแบบฟอร์มให้เหมาะสมกับลักษณะของสาขาวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะงานวิจัยในสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อีกทั้งเสนอให้พิจารณาแยกเว้นการยื่นขอรับรองสำหรับงานวิจัยที่มีความเสี่ยงต่ำ

คำสำคัญ : ทัศนคติ, การวิจัยในมนุษย์, บุคลากรคณะมนุษยศาสตร์

Abstract

This research aims to study attitudes, analyze factors influencing the decision to apply for human research ethics approval, and propose guidelines to improve the process to be more efficient and responsive to the needs of personnel in the Faculty of Humanities. It is a non-interventional, survey-based study. The population consisted of 188 personnel from the Faculty of Humanities, Naresuan University, with a sample of 75 participants. The sample included 47 academic staff and 28 support staff. Quantitative data were analyzed using basic

statistics, including percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed using content analysis techniques.

The findings revealed that, overall, the respondents exhibited a "high" level of positive attitude toward the ethics approval process ($\bar{x} = 3.99$, $SD = 0.92$). The cognitive component (knowledge/beliefs) received the highest average score ($\bar{x} = 4.36$, $SD = 0.80$). The most influential factor in the decision to seek ethics approval was subjective norm ($\bar{x} = 4.08$, $SD = 0.90$), indicating the significance of organizational support, peer influence, and funding agency expectations. Responses to the open-ended questions suggested that most participants viewed the process and documentation as complex and time-consuming. Recommendations included reducing redundancy in documentation, enhancing the usability of the application system, and designing forms tailored to the specific nature of various academic disciplines—particularly research in the humanities and social sciences. Additionally, it was suggested that exemption from ethics approval be considered for low-risk studies.

Keywords : Attitudes, Human Research, Humanities Faculty Personnel

บทนำ

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนงานวิจัยให้เป็นไปอย่างโปร่งใส ปลอดภัย และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล กระบวนการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับทั้งนักวิจัยผู้เข้าร่วมการวิจัยและสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานดังกล่าวอาจเผชิญกับข้อจำกัดหรืออุปสรรคหลายประการ เช่น การรับรู้และทัศนคติของนักวิจัยที่มีต่อกระบวนการขอรับรองที่อาจมองว่าเป็นเรื่องซับซ้อนและเสียเวลา รวมถึงการขาดความเข้าใจในประโยชน์ของการรับรองจริยธรรม ซึ่งอาจนำไปสู่การละเลยขั้นตอนสำคัญนี้ในบางโครงการวิจัย

จากข้อมูลจาก Dashboard NU-IRB Initial Protocol Submission ของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในช่วงปี พ.ศ. 2564-2567 พบว่ามีโครงการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์ที่ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์รวมทั้งสิ้น 111 โครงการ โดยในปี 2567 มีจำนวน 36 โครงการ, ปี 2566 มีจำนวน 31 โครงการ, ปี 2565 มีจำนวน 14 โครงการ, และปี 2564 มีจำนวน 30 โครงการ ตัวเลขเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวของนักวิจัยในการยื่นขอรับรองจริยธรรม แต่ก็ยังมีความผันผวนในจำนวนโครงการแต่ละปี ซึ่งอาจบ่งชี้ถึงปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักวิจัย ในบริบทของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่นักวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์นั้น การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากงานวิจัยมักเกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรงในฐานะกลุ่มเป้าหมาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาทัศนคติและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และนำผลการศึกษาไปปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญและความจำเป็น งานวิจัยนี้ได้นำทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบแนวคิด ได้แก่ ทฤษฎีทัศนคติตามกรอบแนวคิด Tripartite Model of Attitude (ABC Model) (Oskamp & Schultz, 2005) และ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior - TPB) (Ajzen, 1991)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
2. เพื่อหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนากระบวนการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 188 คน แบ่งเป็นบุคลากรสายวิชาการ 142 คน และสายสนับสนุน 46 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie & Morgan ได้จำนวน 75 คน ประกอบด้วยสายวิชาการ 47 คน และสายสนับสนุน 28 คน

2. ขอบเขตตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ทัศนคติ และ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และ ตัวแปรตาม ได้แก่ การตัดสินใจยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

3. ขอบเขตด้านเวลา

ดำเนินการวิจัยในระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 30 กันยายน 2568

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบไม่แทรกแซง โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามออนไลน์ และคำถามปลายเปิด

2. ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยไว้เป็นลำดับดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลโดยทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ
2. ดำเนินการออกแบบงานวิจัย โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่น่าเชื่อถือ กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และ ยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
3. แจกแบบสอบถามออนไลน์ให้กับกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Email , Line , Facebook
4. วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ
5. นำผลการวิจัยมาหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
6. เขียนบทความวิจัยและตีพิมพ์เผยแพร่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เก็บข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ เช่น เพศ อายุ สถานภาพการทำงาน และประสบการณ์การยื่นขอรับรองจริยธรรมฯ ตอนที่ 2 ศึกษาทัศนคติต่อการยื่นขอรับรองจริยธรรมฯ ด้วยแบบสอบถามระดับความ

คิดเห็น 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด Tripartite Model of Attitude (ABC Model) ซึ่งประกอบด้วย ด้านอารมณ์ พฤติกรรม และความรู้/ความเชื่อ ตอนที่ 3 ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการยื่นขอรับรองฯ โดยใช้แบบสอบถามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด Theory of Planned Behavior (TPB) ได้แก่ เจตคติต่อพฤติกรรม บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย และการรับรู้การควบคุมตนเอง และตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพื่อนำข้อมูลไปหาแนวทางการปรับปรุงกระบวนการยื่นขอรับรองจริยธรรมฯ ทั้งนี้ในตอนที่ 2 และ 3 บางคำถามมีการกลับคะแนนเพื่อให้คะแนนสะท้อนทัศนคติในทิศทางเดียวกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ การหาค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยผลคะแนนที่ได้จากมาตร Likert ซึ่งมีค่าคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 5 จะใช้เกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยและการแปลความหมาย คือ 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด , 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับมาก , 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง , 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับน้อย , ต่ำกว่า 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	N = 75		
	จำนวน	ร้อยละ	
1. เพศ	- ชาย	13	17.33
	- หญิง	62	82.67
2. อายุ	- 25-30 ปี	0	0.00
	- 31-35 ปี	1	1.33
	- 36-40 ปี	10	13.33
	- 41-45 ปี	23	30.67
	- 46-50 ปี	26	34.67
	- 51 ปีขึ้นไป	15	20.00
3. สถานภาพการทำงาน	- บุคลากรสายวิชาการ	47	62.67
	- บุคลากรสายสนับสนุน	28	37.33
4. ประสบการณ์ในการทำวิจัย	- ไม่เคยทำวิจัย	2	2.67
	- เคยทำวิจัยแต่ไม่เคยขอรับรองจริยธรรม	28	37.33
	- เคยขอรับรองจริยธรรมวิจัยแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง	19	25.33
	- ขอรับรองจริยธรรมเป็นประจำ (มากกว่า 1 ครั้ง)	26	25.33

รายการ	N = 75	
	จำนวน	ร้อยละ
รวม	75	100

จากตารางสรุปข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (62 คน) มากกว่าเพศชาย (13 คน) ด้านอายุ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 46–50 ปี (26 คน) รองลงมาคือ 41–45 ปี (23 คน) และ 51 ปีขึ้นไป (15 คน) สะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นบุคลากรวัยทำงานที่มีประสบการณ์ ในด้านสถานภาพการทำงาน พบว่าเป็นบุคลากรสายวิชาการ 47 คน และสายสนับสนุน 28 คน สำหรับประสบการณ์ด้านการวิจัยและการขอรับรองจริยธรรม พบว่า 45 คนเคยยื่นขอรับรองอย่างน้อย 1 ครั้ง (รวมถึง 26 คนที่ขอเป็นประจำ) มากกว่าผู้ที่ไม่เคยยื่นขอรับรอง (28 คน) หรือไม่เคยทำวิจัยเลย (2 คน) สะท้อนว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ตรงด้านการขอรับรองจริยธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เชิงลึก

ตารางที่ 2 สรุปข้อมูลที่สนใจต่อการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

รายการ	N = 75			
	\bar{x}	SD.	ร้อยละ	ระดับ
ด้านที่ 1 ด้านอารมณ์ (Affective Component)				
1. ฉันรู้สึกว่าการยื่นขอรับรองจริยธรรมเป็นภาระที่สร้างความเครียด	3.75	1.05	75.00	มาก
2. ฉันรู้สึกไม่มั่นใจเมื่อต้องดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารขอรับรองจริยธรรม	3.50	1.14	70.00	มาก
3. ฉันรู้สึกพึงพอใจเมื่อการยื่นขอรับรองจริยธรรมของฉันได้รับการอนุมัติ	4.44	0.84	88.75	มาก
4. ฉันรู้สึกภูมิใจที่ได้ดำเนินการวิจัยอย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรม	4.34	0.75	86.88	มาก
	4.01	0.95	80.16	มาก
ด้านที่ 2 ด้านพฤติกรรม (Behavioral Component)				
1. ฉันมีแนวโน้มที่จะยื่นขอรับรองจริยธรรมทุกครั้งก่อนเริ่มทำวิจัย (เมื่อวิจัยนั้นเกี่ยวข้องกับมนุษย์)	3.97	1.09	79.38	มาก
2. หากไม่ถูกบังคับ ฉันก็ยังคงเลือกที่จะขอรับรองจริยธรรมในการวิจัย	3.03	1.18	60.63	ปานกลาง
3. ฉันมักจะเข้าร่วมอบรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมการวิจัย	3.63	0.87	72.50	มาก
4. ฉันมีการเตรียมเอกสารเพื่อยื่นจริยธรรมตั้งแต่เริ่มวางแผนงานวิจัย	3.81	0.93	76.25	มาก
	3.61	1.02	72.19	มาก
ด้านที่ 3 ด้านความรู้/ความเชื่อ (Cognitive Component)				
1. ฉันเชื่อว่าการยื่นขอรับรองจริยธรรมช่วยปกป้องสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย	4.34	0.79	86.88	มาก

รายการ	N = 75			
	\bar{x}	SD.	ร้อยละ	ระดับ
2. ฉันเชื่อว่าการขอรับรองจริยธรรมช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย	4.28	0.77	85.63	มาก
3. ฉันเชื่อว่าขั้นตอนการขอรับรองมีความจำเป็นสำหรับการตีพิมพ์งานวิชาการ	4.31	0.82	86.25	มาก
4. ฉันเชื่อว่าหลักเกณฑ์จริยธรรมบางอย่างอาจไม่เหมาะกับลักษณะงานวิจัยบางประเภท	4.50	0.80	90.00	มากที่สุด
	4.36	0.80	87.19	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.99	0.92	79.85	มาก

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์ทัศนคติต่อการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งประเมินตามกรอบแนวคิด Tripartite Model of Attitude (ABC Model) ผลการวิเคราะห์พบว่า มีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 3.99, SD. = 0.92, ร้อยละ 79.85) ผลลัพธ์นี้แสดงให้เห็นว่านักวิจัยส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยสามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังนี้

ด้านอารมณ์ (Affective) ผลจากการวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 4.01, SD. = 0.95, ร้อยละ 80.16) แสดงถึงระดับทัศนคติในด้านความรู้สึกและอารมณ์ที่ดีต่อการขอรับรองจริยธรรม โดยผู้ตอบแบบสอบถามรู้สึกพึงพอใจเมื่อการยื่นขอรับรองได้รับการอนุมัติ (\bar{x} = 4.44, SD. = 0.84) และรู้สึกภูมิใจที่ได้ดำเนินการวิจัยอย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรม (\bar{x} = 4.34, SD. = 0.75) ขณะเดียวกัน ก็ยังมีความรู้สึกเป็นภาระที่สร้างความเครียด (\bar{x} = 3.75, SD. = 1.05) และไม่มั่นใจเมื่อต้องดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารขอรับรองจริยธรรม (\bar{x} = 3.50, SD. = 1.14)

ด้านพฤติกรรม (Behavioral) ผลจากการวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ย (\bar{x} = 3.61, SD. = 1.02, ร้อยละ 72.19) สะท้อนถึงแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการยื่นขอรับรองจริยธรรมในระดับ “มาก” เช่นกัน จากข้อมูลมีแนวโน้มที่จะยื่นขอรับรองจริยธรรมทุกครั้งก่อนเริ่มทำวิจัยเมื่อเกี่ยวข้องกับมนุษย์ (\bar{x} = 3.97, SD. = 1.09) และมีการเตรียมเอกสารตั้งแต่เริ่มวางแผนงานวิจัย (\bar{x} = 3.81, SD. = 0.93) อย่างไรก็ตาม ข้อคำถามที่ว่า หากไม่ถูกบังคับ ฉันก็ยังคงเลือกที่จะขอรับรองจริยธรรมในการวิจัย ได้รับคะแนนเฉลี่ยเพียง 3.03 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านความรู้/ความเชื่อ (Cognitive) ผลจากการวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (\bar{x} = 4.36, SD. = 0.80, คิดเป็นร้อยละ 87.19) สะท้อนให้เห็นถึงการแสดงออกถึงความเข้าใจ ความรู้ และความเชื่อเกี่ยวกับความสำคัญของการขอรับรองจริยธรรมในระดับสูงที่สุดเมื่อเทียบกับอีกสองด้าน ข้อคำถามที่ได้คะแนนสูงสุด “ฉันเชื่อว่าหลักเกณฑ์จริยธรรมบางอย่างอาจไม่เหมาะกับลักษณะงานวิจัยบางประเภท” ได้รับคะแนนสูงสุดในบรรดาข้อคำถามทั้งหมด (\bar{x} = 4.50, SD. = 0.80, ระดับ “มากที่สุด”) นักวิจัยยังมีความเชื่อมั่นว่าการยื่นขอรับรองจริยธรรมช่วยปกป้องสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย (\bar{x} = 4.34, SD. = 0.79) และช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ

ให้กับงานวิจัย ($\bar{x} = 4.28$, $SD. = 0.77$) รวมถึงมีความจำเป็นสำหรับการตีพิมพ์งานวิชาการ ($\bar{x} = 4.31$, $SD. = 0.82$)

ตารางที่ 3 สรุปข้อมูลการตัดสินใจของนักวิจัยในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

รายการ	N = 75			
	\bar{x}	SD.	ร้อยละ	ระดับ
ปัจจัยที่ 1 เจตคติต่อพฤติกรรม (Attitude)				
1. ฉันเชื่อว่าการขอรับรองจริยธรรมเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณภาพของงานวิจัย	3.84	0.99	76.88	มาก
2. ฉันเห็นว่าการขอรับรองจริยธรรมช่วยปกป้องสิทธิ์และความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมวิจัย	4.28	0.68	85.63	มาก
3. ฉันคิดว่าการไม่ขอรับรองจริยธรรมอาจสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงของนักวิจัย	3.38	1.07	67.50	ปานกลาง
4. ฉันมองว่าการขอรับรองจริยธรรมเป็นภาระมากกว่าประโยชน์	3.31	1.03	66.25	ปานกลาง
	3.70	0.94	74.07	มาก
ปัจจัยที่ 2 บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย (Subjective Norm)				
1. เพื่อนร่วมงานหรืออาจารย์ที่ปรึกษาสนับสนุนให้ฉันยื่นขอรับรองจริยธรรม	3.87	0.92	77.42	มาก
2. หน่วยงานต้นสังกัดของฉันมีนโยบายชัดเจนที่ส่งเสริมการยื่นขอรับรองจริยธรรม	4.28	0.77	85.63	มาก
3. ฉันรู้สึกว่าการยื่นขอรับรองจริยธรรมเป็นสิ่งที่ "ต้องทำ" เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ	4.19	0.86	83.75	มาก
4. แหล่งทุนหรือวารสารที่ฉันส่งผลงานไปมีความคาดหวังให้มีการรับรองจริยธรรม	3.97	1.06	79.38	มาก
	4.08	0.90	81.55	มาก
ปัจจัยที่ 3 การรับรู้การควบคุมตนเอง (Perceived Behavioral Control)				
1. ฉันรู้สึกว่ามีความรู้และทักษะเพียงพอในการดำเนินการยื่นขอรับรองจริยธรรม	3.69	0.93	73.75	มาก
2. กระบวนการยื่นขอรับรองจริยธรรมชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง	3.94	0.91	78.75	มาก
3. ฉันสามารถจัดสรรเวลาและทรัพยากรสำหรับขั้นตอนการขอรับรองได้	3.59	0.98	71.875	มาก
4. ระบบหรือขั้นตอนที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจยื่นขอรับรองจริยธรรม	3.53	1.11	70.625	มาก
	3.69	0.98	73.75	มาก

รายการ	N = 75			
	\bar{x}	SD.	ร้อยละ	ระดับ
ค่าเฉลี่ยรวม	3.82	0.94	76.45	มาก

จากตารางที่ 3 สรุปข้อมูลปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักวิจัยในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยใช้กรอบแนวคิดจาก Theory of Planned Behavior (TPB) ผลการวิเคราะห์พบว่าทั้งสามปัจจัยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.82$, SD. = 0.94, ร้อยละ 76.45) ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” สะท้อนว่าปัจจัยในกรอบแนวคิด TPB มีอิทธิพลในระดับสูงต่อการตัดสินใจของอาสาสมัคร โดยสามารถแจกแจงรายละเอียดของแต่ละปัจจัยได้ดังนี้

เจตคติต่อพฤติกรรม ผู้ตอบแบบสอบถามมีเจตคติโดยรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 3.70$, SD. = 0.94, ร้อยละ 74.07) โดยเห็นว่าการขอรับรองจริยธรรมมีบทบาทสำคัญ เช่น การช่วยปกป้องสิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย ($\bar{x} = 4.28$, SD. = 0.68) และเพิ่มคุณภาพงานวิจัย ($\bar{x} = 3.84$, SD. = 0.99) อย่างไรก็ตาม บางข้อยังแสดงถึงความลังเลหรือมุมมองเชิงลบ เช่น มองว่าเป็นภาระมากกว่าประโยชน์ ($\bar{x} = 3.31$, SD. = 1.03) และอาจกระทบชื่อเสียงหากทะเลาะ ($\bar{x} = 3.38$, SD. = 1.07) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย เป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในกลุ่มทั้งหมด ($\bar{x} = 4.08$, SD. = 0.90, ร้อยละ 81.55) บ่งชี้ว่าการตัดสินใจได้รับอิทธิพลจากหน่วยงานต้นสังกัดและแรงกดดันทางวิชาชีพอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการรับรู้นโยบายที่ส่งเสริมการยื่นขอรับรองจริยธรรม ($\bar{x} = 4.28$, SD. = 0.77) และการมองว่าเป็นมาตรฐานที่ “ต้องทำ” ($\bar{x} = 4.19$, SD. = 0.86)

การรับรู้การควบคุมตนเอง แม้จะเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.69$, SD. = 0.98, ร้อยละ 73.75) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าส่วนใหญ่รู้สึกว่าจะสามารถควบคุมกระบวนการขอรับรองได้ โดยเฉพาะการมองว่ากระบวนการมีความชัดเจนและปฏิบัติได้จริง ($\bar{x} = 3.94$, SD. = 0.91) ขณะที่ประเด็นด้านเวลาทรัพยากร และขั้นตอนที่อาจเป็นอุปสรรคยังคงเป็นสิ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนรับรู้ได้ ($\bar{x} = 3.59$, SD. = 0.98 และ $\bar{x} = 3.53$, SD. = 1.11 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4 สรุปคำถามปลายเปิด

คำถามการวิจัย	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1. จากประสบการณ์ของท่าน สิ่งใดในกระบวนการยื่นขอรับรองจริยธรรมที่ควรปรับปรุงมากที่สุด	1. เอกสารจำนวนมาก/รายละเอียดเยอะเกินไป	10 ครั้ง
	2. ระยะเวลาในการดำเนินการล่าช้า/ใช้เวลานาน	9 ครั้ง
	3. ความไม่เข้าใจในบริบทสายมนุษยศาสตร์	4 ครั้ง
	4. การวิจัยไม่เกี่ยวกับคน/ควรได้รับการยกเว้น	3 ครั้ง
	5. การอบรม/ขั้นตอนการขอใบอนุญาตซ้ำซ้อน	2 ครั้ง
	6. เห็นว่าไม่ค่อยมีประโยชน์/ตั้งคำถามถึงความจำเป็นของ IRB	1 ครั้ง
	1. เอกสารซ้ำซ้อน/รายละเอียดเยอะเกินไป/ควรลดลง	6 ครั้ง

คำถามการวิจัย	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
2. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างไรเพื่อให้กระบวนการนี้ตอบโจทย์นักวิจัยมากขึ้น	2. งานวิจัยสายมนุษยศาสตร์ควรได้รับช้อยกเว้น/พิจารณาเฉพาะ	6 ครั้ง
	3. ขั้นตอนล่าช้า/ใช้เวลานาน/ควรลดระยะเวลา	5 ครั้ง
	4. ความเข้าใจของผู้ทรงคุณวุฒิ/ความหลากหลายของกรรมการ	2 ครั้ง
	1. ขั้นตอนล่าช้า/ใช้เวลานาน/ต้องแก้หลายรอบ	7 ครั้ง
3. หากท่านเคยประสบปัญหาในการยื่นขอรับรองจริยธรรม โปรดระบุว่าปัญหาด้านใด และมีแนวทางแก้ไขอย่างไรบ้าง	2. เอกสารจำนวนมาก/ซับซ้อน/ขั้นตอนยุ่งยาก	6 ครั้ง
	3. เกณฑ์ไม่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของงานวิจัย/ไม่ยืดหยุ่น	3 ครั้ง
	4. เจ้าหน้าที่/ระบบสนับสนุนไม่เพียงพอ	2 ครั้ง
	1. ควรลดเอกสาร/ทำให้ขั้นตอนกระชับ เข้าใจง่าย/ยืดหยุ่นมากขึ้น	5 ครั้ง
4. ท่านมีแนวคิดหรือข้อเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาระบบรับรองจริยธรรมที่สามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่	2. ควรลดระยะเวลาในการพิจารณา/กำหนดกรอบเวลาให้ชัดเจน	3 ครั้ง
	3. ควรยกเว้นบางกรณี/งานวิจัยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์	3 ครั้ง
	4. ระบบ/แพลตฟอร์มควรใช้งานสะดวกและทันสมัยขึ้น	2 ครั้ง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลในแต่ละด้านได้ดังนี้
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาทัศนคติและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

1. การยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

จากผลการประเมินตาม Tripartite Model of Attitude (ABC Model) พบว่า นักวิจัยในคณะมนุษยศาสตร์มีทัศนคติเชิงบวกในระดับ “มาก” ทั้งด้านความรู้สึก ความรู้ และพฤติกรรม **ทัศนคติด้านที่ 1 ด้านอารมณ์** มีความรู้สึกภูมิใจเมื่อผ่านการอนุมัติ แต่ยังรู้สึกเครียดและไม่มั่นใจจากขั้นตอนเอกสารที่ซับซ้อน **ทัศนคติด้านที่ 2 ด้านพฤติกรรม** นักวิจัยมีแนวโน้มยื่นขอรับรองก่อนเริ่มวิจัย แต่ความสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับยังอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนการพึ่งพานโยบายภายนอกมากกว่าความเต็มใจภายใน **ทัศนคติด้านที่ 3 ด้านความรู้/ความเชื่อ** นักวิจัยตระหนักว่าการขอรับรองจริยธรรมช่วยปกป้องสิทธิผู้เข้าร่วมและเพิ่มความน่าเชื่อถือของงานวิจัย แต่ยังมีข้อสังเกตว่าเกณฑ์บางอย่างไม่เหมาะสมกับงานวิจัยเชิงมนุษยศาสตร์ ผลสะท้อนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Oskamp & Schultz (2005) และงานของ เจนวิทย์ นวลแสง (2561) ที่ชี้ว่าจริยธรรมการวิจัยมีบทบาทสร้างความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะในงานสังคมศาสตร์ และตรงกับข้อค้นพบของ สุวิชา สายลวดคำ (2556) ที่ระบุว่าขั้นตอนที่ไม่ยืดหยุ่นของระบบราชการส่งผลต่อประสิทธิภาพของนักวิจัย

2. การตัดสินใจยื่นขอรับรองจริยธรรม

จากกรอบแนวคิด Theory of Planned Behavior (TPB) พบว่า **ปัจจัยที่ 2 บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย** มีอิทธิพลสูงสุด นักวิจัยให้ความสำคัญกับแรงสนับสนุนจากองค์กรและเพื่อนร่วมงาน โดยเฉพาะเมื่อนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดชัดเจน **ปัจจัยที่ 1 เจตคติต่อพฤติกรรม** อยู่ในระดับมาก นักวิจัยเห็นว่าการขอรับรอง

ช่วยเพิ่มคุณภาพและความปลอดภัยของงานวิจัย แต่บางส่วนยังมองว่าเป็นภาระหรือเครื่องมือสร้างภาพลักษณ์
ปัจจัยที่ 3 การรับรู้การควบคุมตนเอง แม้อยู่ในระดับมาก แต่ต่ำที่สุดในสามปัจจัย สะท้อนข้อจำกัดด้าน
ทรัพยากร เวลา และความซับซ้อนของขั้นตอน ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับ Ajzen (1991) และดิเรก ควร
สมาคม (2558) ที่เน้นความสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคม และความจำเป็นของความยืดหยุ่นในระบบ
จริยธรรมเพื่อไม่ให้เป็นการเกินควรแก่ผู้วิจัย

**วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนากระบวนการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยใน
มนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักวิจัย**

1. ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถามต่อการพัฒนากระบวนการยื่นขอรับรองจริยธรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากคำถามปลายเปิด พบประเด็นสำคัญว่า ผู้ตอบ
แบบสอบถามเห็นว่ากระบวนการยื่นขอรับรองจริยธรรมยังมีความซับซ้อน เอกสารมีความซ้ำซ้อนเกินความ
จำเป็น จึงเสนอให้ปรับปรุงให้เข้าใจง่าย ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และจัดทำแบบฟอร์มที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
ข้อเสนอแนะนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของพรภุทษรี โพธิ์ทอง (2564) ซึ่งระบุว่านักวิจัยประสบปัญหา
เกี่ยวกับความเข้าใจแบบฟอร์ม การกรอกข้อมูลซ้ำซ้อน และเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของ
งานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ นอกจากนี้ ยังพบว่าระยะเวลาในการพิจารณาที่ยืดเยื้อส่งผลกระทบต่อแผนการวิจัย
และโอกาสในการตีพิมพ์ นักวิจัยจึงเรียกร้องให้กำหนดระยะเวลาการอนุมัติที่ชัดเจนและรวดเร็ว รวมถึงเสนอ
ให้ปรับเกณฑ์การพิจารณาให้สอดคล้องกับงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ โดยเฉพาะงานที่ไม่กระทบโดยตรงต่อ
ผู้เข้าร่วม อีกทั้งยังเสนอให้มีผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาเดียวกันเป็นผู้พิจารณา พร้อมทั้งพัฒนาระบบยื่นเอกสาร
ออนไลน์ให้ทันสมัย และปรับปรุงเนื้อหาการอบรมให้ตรงกับบริบทของศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์มากยิ่งขึ้น

2. แนวทางปรับปรุงและพัฒนากระบวนการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ให้มี

ประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักวิจัย

1. **ลดความซับซ้อนของเอกสาร** ลดจำนวนเอกสารและข้อมูลที่ไม่จำเป็น ปรับแบบฟอร์มให้เข้าใจ
ง่าย ยืดหยุ่นตามสาขาวิชา พัฒนาระบบช่วยกรอกข้อมูล เพื่อลดข้อผิดพลาด

2. **บริหารจัดการเวลาให้มีประสิทธิภาพ** กำหนดระยะเวลาพิจารณาแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจนจัดทำ
Infographic สื่อสารขั้นตอนและระยะเวลาอย่างชัดเจน

3. **ปรับเกณฑ์ให้เหมาะสมกับลักษณะงานวิจัย** พิจารณายกเว้นงานวิจัยความเสี่ยงต่ำ ปรับเกณฑ์ให้
สอดคล้องกับงานวิจัยในมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเข้าใจในสาขาเฉพาะ และ
ศึกษารูปแบบ IRB จากหน่วยงานอื่น

4. **พัฒนาระบบสนับสนุนและการอบรม** ปรับระบบยื่นแบบออนไลน์ให้ใช้งานง่าย ทันสมัย พัฒนา
เนื้อหาอบรมให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสาขา เสริมศักยภาพเจ้าหน้าที่และระบบสนับสนุนให้เพียงพอ
และมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งถัดไป

1. **ควรศึกษาเปรียบเทียบระบบ IRB** ระหว่างคณะมนุษยศาสตร์กับคณะอื่น หรือสถาบันอื่น เพื่อหา
ข้อดี-ข้อด้อย และแนวทางที่เหมาะสมสำหรับสายมนุษยศาสตร์โดยเฉพาะ

2. **ควรจัดทำระบบช่วยกรอกเอกสาร** ทดลองใช้ระบบ เพื่อลดขั้นตอน ลดความผิดพลาดจากการกรอก
เอกสาร โดยทดสอบความถูกต้องของข้อมูล ก่อนนำไปใช้งานจริง

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (n.d.). Dashboard NU-IRB Initial Protocol Submission. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2567 จาก <https://sites.google.com/nu.ac.th/nu-irb-dashboard/home>
- ดิเรก ควรสมาคม. (2558). **มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์**. มหาวิทยาลัยพายัพ.
- เจนวิทย์ นวลแสง. (2561). จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์กับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. **วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย**, 10(2), 131–155.
- พรภุทษรี โพธิ์ทอง. (2564). ศึกษากระบวนการและข้อเสนอแนะในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ กรณีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ใน **รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 3 หัวข้อ กระบวนทัศน์ใหม่ของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาท้องถิ่น** (น. 441–455). [ออนไลน์].
- สุวิชา สายลวดคำ. (2556). **การพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดประชุม: กรณีศึกษา สำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น** [รายงานการศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. **Organizational Behavior and Human Decision Processes**, 50(2), 179–211.
- Oskamp, S., & Schultz, P. W. (2005). **Attitudes and opinions** (3 rd ed.). Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781410611963>